

Maksimiljan Matjaž

Poročilo udeleženca o prvem sinodalnem zasedanju 16. škofovske sinode

Participant's Report on the First Synodal Session of the 16th Ordinary General Assembly of the Synod of Bishops

Prvo zasedanje 16. škofovske sinode o sinodalnosti z naslovom *Za sinodalno Cerkev: občestvo, soudeležba, poslanstvo*, ki je potekalo v Rimu od 4. do 29. oktobra 2023, je bilo v več ozirih nekaj posebnega. Gre za tako obsežno in kompleksno izkušnjo, da jo je težko na kratko ubesediti.

Ne enkratni dogodek, ampak proces

Tokratna sinoda ni bila zasnovana kot enkratni dogodek, ampak kot proces in pot, ki se je začela oktobra 2021 z dolgo fazo posvetovanja in poslušanja Božjega ljudstva v vseh Cerkvah po svetu. Proces se je začel na lokalni ravni, najprej župnijski in nato škofijski, nadaljeval pa se je na ravni nacionalnih škofovskih konferenc ter se končal na celinski ravni, ko smo se februarja 2023 na evropskem srečanju v Pragi zbrali predstavniki vseh evropskih škofovskih konferenc. V tem procesu je poslušanje postalo priložnost za srečanje in dialog znotraj vsake krajevne Cerkve in med njimi.

Oktobrsko generalno zasedanje škofovske sinode v Rimu pa predstavlja tretjo fazo procesa, ki se bo zaključil z drugim delom generalnega zasedanja oktobra prihodnje leto. Delovni dokument te faze *Instrumentum laboris* obsega gradivo, ki je bilo doslej zbrano na lokalni in celinski ravni. Organiziran je v 4 sklope:

- A *Celostna izkušnja sinodalne Cerkve*
- B 1. *Občestvo, ki izžareva.* Kako smo lahko bolj popolno znamenje in orodje združenja z Bogom in edinosti človeškega rodu?
- B 2. *Soodgovornost pri poslanstvu.* Kako deliti darove in naloge v službi evangelija?
- B 3. *Soudeležba, odgovorne naloge in vodstvo.* Kakšni so procesi, strukture in institucije v misijonski sinodalni Cerkvi?

Novosti sinode

Novost tega zasedanja je bila *sestava udeležencev* sinode. Z Apostolsko konstitucijo *Episcopalis communio* iz leta 2018 je papež Francišek ustvaril podlago, da se je lahko v sinodalni proces vključila celotna Cerkev. Večino udeležencev smo še vedno predstavljali škofje, *polnopravno pa so sodelovali tudi duhovniki, redovnice ter verni laiki*. Skupaj nas je bilo 464 udeležencev, od tega je 365 udeležencev imelo glasovalno pravico. Med njimi je bilo 296 škofov in 96 neškofov, od tega 82 žensk, izmed njih pa jih je bilo 54 z glasovalno pravico, 25 redovnih sester in 29 laikinj. Sodelovanje laikov in žensk je obogatilo poslušanje ter dalo zasedanju novo dinamiko.

Najbolj vidna novost pa je bil sam *način poteka zasedanja*. Lahko bi se reklo, da je bilo kljub številnim vprašanjem in temam, ki so se obravnavale, pomembnejše to, *kako se je o teh temah in vprašanjih razpravljalo*, kakor pa sama vsebina oziroma doktrina. Sinoda je bila zastavljena kot privilegiran prostor poglobljenega duhovnega dogajanja, kjer se je dogajalo poglobljeno poslušanje drug drugega in Svetega Duha. Začeli smo jo z ekumensko molitveno vigilijo in tridnevnimi duhovnimi vajami, vsak od štirih sklopov razprav celotnega zasedanja se je začel s skupno sveto mašo v baziliki sv. Petra, nekajkrat smo se zbrali k skupni večerni molitvi, enkrat pa smo skupaj romali v katacombe.

Sinoda okroglih miz

Na vse je naredil poseben vtis sam potek sinodalnih pogovorov, ki se niso odvijali v sinodalni avli, z dvoranskim sedežnim redom po hierarhičnih stopnjah, ampak v veliki dvorani Pavla VI., kjer je bilo razporejenih 35 okroglih miz z 10–12 udeleženci. Za eno od teh miz je sedel tudi papež s tajništvom sinode. Omizja (*circoli minori*) so bila formirana po jezikovnem in tematskem ključu, sestavljali so jih kardinali, škofje, duhovniki, redovnice in laiki, vsako omizje pa je koordiniral animator (*facilitator*).

Pogovor je potekal v treh krogih. V prvem je imel vsak na voljo tri minute, da je predstavil izkušnje svojega okolja in izzive, da bi Cerkev živela bolj sinodalno in bolj misijonsko. Po minutah, namenjenih tišini in molitvi v Svetem Duhu, se je odvil drugi krog pogovora, v katerem smo se soočali z izjavami drugih. V tretjem krogu, po minutah za molitev, smo začeli proces sestavljanja povedanega glede na to, v čem *smo soglasni* oz. se ujemamo (konvergence), glede na odprta vprašanja, ki jih je treba še poglobiti, in glede konkretnih predlogov. Ta *trodelni proces poglobljenega pogovora*, ki smo ga imeli vsako dopoldne, se je v popoldanskem dnevu še enkrat ponovil in se zaključil z daljšim in krajšim pisnim prispevkom, ki smo ga predstavili na generalnem zasedanju sinode. Za vsakega od štirih tematskih modulov sta bili izvedeni dve generalni zasedanji. Vsak nov tematski modul se je začel z generalnim zasedanjem, kjer so bile predstavljene obravnavane teme s teološkega, ekleziološkega in duhovnega vidika.

Enkratno izkustvo vesoljnosti in občestva

Sinoda je bila tako najprej za nas, udeležence, enkratno izkustvo vesoljnosti in občestva Cerkve ter šola sinodalnosti. Ena od udeleženk, Maria Cimperman, ameriška Slovenka, je zapisala:

Izkušali smo, kaj se dogaja in kaj se lahko zgodi, če je Cerkev resnično sinodalna. Sinodalna Cerkev je bolj vključujoča, bolj angažirana, bolj razumevajoča in spodbujajoča za krstno dostojanstvo ljudi. *V Cerkvi smo navajeni govoriti, nismo pa navajeni zares poslušati. Ko pa poslušate tako globoko, se nekaj spremeni.* Dotaknilo se me je, da smo bili vsi v skupini na isti ravni, vsaka oseba za mizo je bila

enako odgovorna. Poskušali smo prisluhniti Duhu, in ne le svojim agendam. Izkusili smo, da je *sinodalno Cerkev treba živeti, če jo hočemo razumeti*. Duh spreminja skozi pristno občestveno pot.

Vedeli smo tudi, da med nami obstajajo *različnosti, polarizacija in nasprotja*. Vendar ni bilo treba izsiljevati lažnega soglasja, ampak so bile vse razlike in napetosti iskreno sporočene. Celoten način delovanja sinode in duhovna metoda pogovora sta nam pomagali, da je iz različnosti vstajala harmonija namesto razdeljenosti. Nekateri nemški delegati so v tem prepoznali razliko od nemške sinodalne poti, kjer je bila agenda dana že vnaprej in so bili delegati pod močnim pritiskom javnosti, da se v tem duhu tudi odločajo. Metoda pogovora v Duhu je omogočila, da so bili vsi slišani, da so vsi dobili priložnost in da je bil za nadaljnji razmislek ponujen izčrpen povzetek. *Sinodalnost je diakonija, ki vsakemu omogoča, da opravlja svoje delo*, kakor je apostolom omogočala oznanjevanje Besede, drugim pa služenje ubogim in vdovam.

Zbirno poročilo: Sinodalna Cerkev v poslanstvu

Vsi povzetki pogovorov so bili na koncu združeni v Zbirno poročilo z naslovom *Sinodalna Cerkev v poslanstvu*, ki bo kmalu na voljo tudi v slovenskem prevodu. Razdeljeno je na tri dele z dvajsetimi poglavji in začrtuje pot za delo, ki ga je treba opraviti v lokalnih občestvih in v vesoljni Cerkvi do drugega zasedanja oktobra leta 2024. O vsakem odstavku smo glasovali. Za vključitev v skupno poročilo sta bili potrebni najmanj dve tretjini glasov od skupno 344 prisotnih delegatov z glasovalno pravico.

Prvi del

V prvem delu Poročila je *podana sinodalna podoba Cerkve*. Eden od sklepov je, da je treba bolj teološko razmisliti o tem, kaj pomeni sinodalnost Cerkve in kako jo kodificirati v kanonskem pravu. Izkušali smo model Cerkve kot občestva, katere sestavni del so tudi službe posvečenih oseb. V nekaterih krogih sinodalnost še vedno »vzbuja nezaupanje in zaskrbljenost« (točka 1f Zbirnega poročila), med njimi so tisti, ki se bojijo oddaljite od izročila, razvrednotenja hierarhične narave Cerkve (1g), izgube

moči, drugi pa se bojijo rigidnosti in pomanjkanja poguma za spremembe. »Sinodalen« in »sinodalnost« pa sta pojma, ki »označujeta *način, kako biti Cerkev, ki živi občestvo, poslanstvo in soudeležbo*«. V bistvu gre torej za način, kako živeti Cerkev z ovrednotenjem razlik in z razvijanjem dejavne vključenosti vseh, začenši z duhovniki in škofi. Poudarjeno je bilo tudi, da »sinodalna Cerkev ne more brez glasov diakonov, duhovnikov in škofov« ter da moramo »razumeti razloge za upiranje sinodalnosti s strani nekaterih izmed njih« (1n).

Drugi del

V drugem delu z naslovom *Vsi učenci, vsi misijonarji* je predstavljeno poslanstvo (misijon) kot bistven sestavni del identitete Cerkve. Cerkev ostaja na svetu zato, da omogoča odrešenjsko srečanje s Kristusom. Cerkev »je« to poslanstvo. »Laiki, posvečeni moški in ženske, in posvečeni služabniki imajo enako krstno dostojanstvo« (8b) in »njihov prispevek pri vodenju in poslanstvu Cerkve je nepogrešljiv« (8f). Tukaj se je poročilo dotaknilo položaja žensk v Cerkvi ter vprašanja klerikalizma in vseh oblik zlorab, podrejanja, izključevanja ali tekmovalnosti, ki zahtevajo »globoko duhovno spreobrnjenje in strukturne spremembe« (9f).

Za javnost najbolj zanimiva *vprašanja o ženskah* v življenju in poslanstvu Cerkve so zbrana v 9. poglavju Zbirnega poročila. Mnenja o dostopu žensk do diakonata so bila dokaj različna. Največ glasov proti (69) je tako doživel paragraf 9j, ki se nanaša na možnost posvečevanja žensk v diakonise, pri čemer Zbirno poročilo ugotavlja, da »nekateri menijo, da bi bil ta korak nesprejemljiv, saj bi bil v neskladju s tradicijo. Po mnenju drugih pa bi s tem, ko bi ženskam omogočili dostop do diakonata, obnovili prakso zgodnje Cerkve.« Medtem ko so nekateri člani sinode v zasledovanju ženskega diakonata zaznali »primeren in nujen odgovor na znamenja časa, ki je zvest tradiciji«, se drugi bojijo »nevarne antropološke zmede, s sprejetjem katere bi se Cerkev prilagodila duhu časa« (9 j). 55 glasov proti je prejel tudi predlog, naj se ponovno preuči vprašanje duhovniškega celibata, pri čemer se sinodalno poročilo sprašuje, ali je neporočenost resnično nujna »disciplinska obveznost«, ki spada k duhovništvu. Podobno tudi paragraf, ki predlaga, naj se od primera do primera in glede na kontekst razmisli o smiselnosti vključitve duhovnikov, ki so zapustili službo, v neke

vrste pastoralno službo, ki naj upošteva in izkoristi njihovo izobrazbo ter izkušnje.

Zelo je bila poudarjena potreba po prenovi *formacije* bogoslovcev, diaconov in duhovnikov, ki se mora odvijati v »živem stiku z ljudstvom in s pomoči potrebnimi« (11c). Vse oblike usposabljanja kandidatov za službo morajo biti povezane z vsakdanjim življenjem skupnosti (11e), da bi se izognili »nevarnosti formalizma in ideologije«.

Spregovorilo se je tudi o liku in vlogi *škofa*. Odmeval je izraz, da se mora avtoriteta, ki ni nadvladovanje, ampak služenje, »izvajati bosih nog« in da mora biti škof sposoben delegirati oz. pooblaščati. Škofu »pripada zadnja beseda, vendar pa ne edina beseda«. Poudarjena je bila tudi potreba po reviziji kanonskega prava, da bi se dosegla večja transparentnost cerkvenih finančnih in ekonomskih struktur.

Tretji del

V tretjem delu Poročila so zbrane različne spodbude, kako tkati in utrjevati medsebojne vezi v Cerkv, da bi bila ta res *misijonarska*. Okrepiti je treba službo poslušanja, posebno oddaljenih, tistih, ki so bili žrtve zlorab, in tistih, ki se zaradi svojih zakonskih razmer, identitete ali spolnosti čutijo potisnjene na rob ali izključene iz Cerkve in prosijo, da bi jih spremljali in da bi bilo zaščiteno njihovo dostojanstvo. Njihova želja je, da bi se vrnili domov v Cerkev.

V tem delu je še nekaj drugih pomembnih tem: usposabljanje (opolnočenje) Božjega ljudstva in duhovnikov za proces razločevanja, okrepitev vloge škofovskih konferenc in združenj škofovskih konferenc ter poslanstvo Cerkve v digitalnem okolju.

Kakšna naloga je zdaj pred lokalnimi Cerkvami?

Naša prva konkretna naloga na vseh ravneh je spoznati se s tem dokumentom oziroma z izzivi, ki jih je najširši zbor Cerkve pod vodstvom papeža prepoznal kot najpomembnejše v tem trenutku življenja Cerkve.

Dokument bomo najprej obravnavali škofje, potem pa mora razprava potekati v različnih medškofijskih in škofijskih organizmih. Na sinodi je bilo večkrat poudarjeno, da v Cerkvi že deluje veliko sinodalnih struktur, ki omogočajo, da pridemo skupaj vse službe in karizme Cerkve, se ob Božji besedi poslušamo, odpiramo Svetemu Duhu in razločujemo, kaj želi Bog danes za svojo Cerkev. Tem strukturam je treba dati novega zagona.

Kako doseči širšo soudeležbo v sinodalnem procesu v naslednjih mesecih do jesenskega zasedanja sinode oktobra 2024?

Vsi smo najprej pozvani *prepoznati preroški pomen sinode* v tem zgodovinskem trenutku Cerkve! Treba je ponižno priznati, da sami s svojimi človeškimi močmi ne bomo uspeli, da moramo nujno izročati svoje načrte Kristusu in zaupati, da On po Svetem Duhu vodi Cerkev, da ima načrt zanjo, da dela nekaj novega, česar sami zdaj niti še ne opazimo (prim. Iz 43,19). Verjamem, da bomo to lažje opazili skupaj, čeprav se nam kdaj zdi težje delati skupaj. Morali bomo drug drugega opogumljati, da se prepoznamo kot udje Kristusovega telesa, ki je Cerkev, da zaživimo iz darov, ki jih vsi skupaj prispevamo. Še posebej bo treba nagovoriti duhovnike, ki imajo po posvečenju ključno vlogo v organizmu Cerkve. Brez zakramentalno-posvečevalne službe Cerkev ne more delovati apostolsko. Ovrednotiti in opolnomočiti pa bo treba tudi Božje ljudstvo, da bo prepoznalo svojo dostojanstvo in zaživel svoje poslanstvo. Zavedam se, da gre tudi v tej sinodalni prenovi *najprej za proces spreobrnjenja, tako osebnostnega kot strukturnega oziroma pastoralnega*.

Mauricio Lopez, član komisije za metodo sinodalnega procesa, pravi, da sinodalni proces potrebuje ljudi, ki bodo to sinodalno (vmesno) poročilo posvojili, ga sprejeli za svoje in se vključili v proces, ki ga vodi Sveti Duh.

Sinodalni proces je pot, in ne cilj. Pri tem so pomembne tri bistvene drže: *metanoia* – odprtost, pripravljenost na spremembe; resnično *poslušanje* in upoštevanje drugega; in *parrhesia* – svoboda za izrekanje resnice oz. notranjih vzgibov v krogu enakovrednih.

